

Σπύρος Α. Μοσχονάς¹
Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ

Θοδωρής Παρασκευάς²
Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ

Κώστας Μουρλάς³
Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Τμήμα Επικοινωνίας και ΜΜΕ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ, ΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ‘ΚΟΡΟΝΟΪΟΣ’

Ήδη από την αρχή της πανδημίας COVID-19 συζητήθηκε το ζήτημα ποιος τύπος για τη δάνεια λέξη coronavirus είναι ο «σωστός». Συμβουλευτήκαμε 74 μεταγλωσσικά κείμενα για το ζήτημα αυτό, όλα δημοσιευμένα online την περίοδο 22 Ιαν. – 3 Απρ. 2020. Τρεις ήταν οι προτεινόμενες παραλλαγές: *κορονοϊός*, *κορωνοϊός*, *κοροναϊός*, ενώ πιθανές θεωρήθηκαν και οι παραλλαγές *κορωνοϊός* και *κορονιός*. Εξετάσαμε ιατρικά κείμενα για να δούμε ποιες παραλλαγές συνηθίζονταν πριν το ξέσπασμα της πανδημίας. Ιχνηλατήσαμε όλες τις πιθανές παραλλαγές σε περιοδολογημένα σώματα κειμένων (*monitor corpora*): συγκροτήσαμε ένα σώμα δημοσιογραφικών κειμένων το οποίο χωρίσαμε σε τρεις φάσεις (Φάση 1: Μάιος 2013 και Απρίλιος-Μάιος 2014, Φάση 2: Δεκέμβριος 2019 – Απρίλιος 2020 και Φάση 3: Μάιος 26 – Ιούνιος 2020). Εξετάσαμε επίσης σχετικά tweet και ραδιοφωνικές εκπομπές. Τα ειδησεογραφικά κείμενα αντλήθηκαν από ιστότοπους χρησιμοποιώντας τεχνικές web scraping και αναλύθηκαν στο περιβάλλον προγραμματισμού της γλώσσας Python με χρήση συναφών NLP libraries. Η περιοδολόγηση των κειμένων επέτρεψε τη διάγνωση της επίδρασης των ρυθμίσεων σε πραγματικό χρόνο. Διαπιστώθηκε ότι: α. Μεταξύ των Φάσεων 1 και 2 υπάρχουν σημαντικές διαφορές στη δημοσιογραφική χρήση που θα μπορούσαν πράγματι ν’ αποδοθούν σε επίδραση των ρυθμίσεων. β. Η ποικιλότητα που παρατηρείται στις Φάσεις 2 και 3 παρουσιάζει αυξανόμενη «στεγανοποίηση» (η συνέπεια χρήσης ανά ιστότοπο στη Φάση 2 κυμαίνεται μεταξύ 68,18% και 88,84%, ενώ στη Φάση 3 μεταξύ 73,76%

¹ smoschon@media.uoa.gr

² trionima@gmail.com

³ mourlas@media.uoa.gr

και 98,44%). γ. Οι παραλλαγές με θεματικό -ο- προτιμούνται σε σχέση με τις παραλλαγές με -α- (87,91% έναντι 12,07%), ενώ κυριαρχούν στα τουιταρίσματα (93,41%) και στις ραδιοφωνικές εκπομπές (100%).

Λέξεις-κλειδιά: Τυποποίηση, Ρύθμιση, Γλωσσολογία σωμάτων κειμένων, Κοινωνιογλωσσολογία, 'Κορονοϊός'

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Φαίνεται ότι, παρά τη σοβαρότητά της, η πανδημία του κορονοϊού απελευθέρωσε δημόσιο χώρο και για ζητήματα ελάχιστα σοβαρά, όπως είναι τα γλωσσικά. Με την έναρξη της πανδημίας άρχισαν σωρηδόν στα ελληνικά Μέσα να δημοσιεύονται κείμενα για τη «σωστή ορθογραφία» της λέξης: *κορονοϊός, κορωνοϊός, κορωναιός, κορωναιός* – ή μήπως *κορωνιός*, οπότε και *κοροινός*; Θεωρήσαμε ότι παρουσιάζόταν μια ευκαιρία να μελετήσουμε σε πραγματικό χρόνο τις πιθανές επιδράσεις στη γλωσσική χρήση αυτών των αντικρουόμενων ρυθμίσεων. Ξεκινήσαμε λοιπόν μian έρευνα η οποία διήρκεσε όλον τον πρώτο χρόνο της πανδημίας. Η παρούσα ανακοίνωση είναι σύντομη έκθεση αυτής της έρευνας, με την οποία επιχειρούμε να συμβάλουμε στη διογκούμενη στον χώρο της κοινωνιογλωσσολογίας βιβλιογραφία για το αμφισβητούμενο ζήτημα εάν και υπό ποιες συνθήκες οι εκάστοτε ρυθμίσεις επηρεάζουν την πραγματική γλωσσική χρήση.

Είναι απαραίτητα τα ακόλουθα προκαταρκτικά σχόλια: Δεν απευθυνόμαστε σε οπαδούς της μιας ή της άλλης παραλλαγής του όρου *κορονοϊός* ούτε σε οπαδούς της μιας ή της άλλης αντίληψης για το τι είναι σωστό και τι είναι λάθος στη γλώσσα. Από τη σκοπιά που υιοθετούμε εδώ, δηλ. τη σκοπιά μιας κοινωνιογλωσσικής μελέτης της μεταβλητότητας (variationist sociolinguistics), δεν έχει λόγο κανείς ούτε να συμφωνεί ούτε να διαφωνεί με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις. Η γλωσσική ρύθμιση είναι πράξη κατευθυντική (directive) μάλλον παρά διαπιστωτική (representative). Το ζήτημα λοιπόν είναι αν μια ρύθμιση επιτυγχάνει και με ποια μέσα – όχι αν είναι σωστή ή λάθος. Στόχος μας είναι η *περιγραφή* των ρυθμίσεων, όχι η κριτική τους. Στο παρόν κείμενο χρησιμοποιούμε την παραλλαγή *κορονοϊός*, χωρίς αυτή η επιλογή να δηλώνει κάποιο ισχυρό φρόνημα. Τον όρο «ρύθμιση» τον χρησιμοποιούμε για ν' αναφερθούμε και σε ξεχωριστές ρυθμίσεις (prescriptions) και στην εν γένει πρακτική της ρύθμισης (prescriptivism).

Προεπισκόπηση: Στην ενότητα 2 παρουσιάζουμε έναν βασικό ερευνητικό σχεδιασμό, δοκιμασμένο σε διαφορετικές περιόδους και γλώσσες, για τη διερεύνηση των επιδράσεων που τυχόν έχουν οι γλωσσικές ρυθμίσεις στην πραγματική χρήση. Ο σχεδιασμός αυτός συνδυάζει μεταγλωσσικά με γλωσσικά

σώματα κειμένων προκειμένου να διαγνώσει πιθανές ρυθμιστικές επιδράσεις στη γλωσσική αλλαγή. Στην ενότητα 3 ορίζουμε τις μονάδες της ανάλυσής μας, τόσο σε μεταγλωσσικό όσο και σε γλωσσικό επίπεδο· αυτές είναι: διορθωτικές οδηγίες (στο μεταγλωσσικό επίπεδο) και ορθογραφικές ({-ο/-α-}, <ω/ο>) ή ακουστικές ([-ο/-α-]) παραλλαγές (στο γλωσσικό επίπεδο). Αυτή η διπλή φύση των μονάδων ανάλυσης, μεταγλωσσική και γλωσσική, απαιτεί τον συνδυασμό ενός μεταγλωσσικού σώματος κειμένων (ενότητα 4) με ένα γλωσσικό σώμα κειμένων (ενότητα 5)· στο τελευταίο έχουμε περιλάβει: α) κείμενα σχετικά με την πανδημία αντλημένα από ειδησεογραφικούς ιστότοπους, β) σχετικά τιτβίσματα (tweets) και γ) ραδιοφωνικές εκπομπές. Παρουσιάζουμε και συζητάμε τα αποτελέσματα της έρευνάς μας στις ενότητες 6 και 7.

2. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ

Βασιζόμενοι στις επισκοπήσεις των Auer (2006), Yáñez-Bouza (2021) και Moschonas (2022), αναγνωρίζουμε ως βασικό τον ερευνητικό σχεδιασμό που περιλαμβάνει τουλάχιστον δύο σώματα κειμένων, ένα μεταγλωσσικό κι ένα γλωσσικό (η Auer, 2006, 2009, κ.ά. χρησιμοποιούν τους όρους *precept* και *usage corpus*, αντιστοίχως). Στο μεταγλωσσικό σώμα κειμένων (που μπορεί να περιλαμβάνει γραμματικές, οδηγούς σωστής χρήσης κ.ά. κείμενα γλωσσικής συμβουλευτικής), αναζητούνται ρυθμιστικές διορθωτικές οδηγίες, ενώ στο ιστορικό γλωσσικό σώμα κειμένων αναζητούνται αλλαγές στη χρήση που ακολουθούν τις διορθωτικές οδηγίες· θεωρείται απαραίτητο το γλωσσικό σώμα να περιλαμβάνει κείμενα μεταγενέστερα των μεταγλωσσικών.⁴

Σύμφωνα με τον Moschonas (2022: 343–351), ο βασικός σχεδιασμός: α. δεν προβλέπει τη δυνατότητα η γλωσσική χρήση να *συμβαδίζει* με τη μεταγλωσσική οδηγία, δηλ. δεν ευνοεί μελέτες πραγματικού ή φαινομενικού χρόνου· β. δεν προσφέρεται για περιπτώσεις κατά τις οποίες οι διορθωτικές οδηγίες είναι πολλές και αντικρουόμενες⁵ γ. μπορεί να διαγνώσει μόνο «αλλαγές από τα πάνω»: της διαφεύγουν οι χρήσεις που δεν έχουν γνωρίσει μεταγλωσσική έκφραση ή συντηρούνται σιωπηλά, λ.χ. μέσω επαγγελματικών πρακτικών όπως είναι η διόρθωση και η έκδοση των κειμένων⁶ δ. αναγκαστικά περιορίζεται σε σώματα γραπτών κειμένων (η Porlack 2015, αποτελεί εξαίρεση).

Τα πλεονεκτήματα της δικής μας προσέγγισης είναι, αντιστοίχως: α. αξιοποιούμε πολλαπλά σώματα ελέγχου (monitor corpora), που μας επιτρέπουν

⁴ Η Auer (2006: 18· 2009: 71) εξηγεί τον ρόλο της χρονικής υστέρησης (time lag) μιας διαπιστωμένης γλωσσικής αλλαγής σε σχέση με τη μεταγλωσσική οδηγία που καθ' υπόθεσιν την έχει προκαλέσει.

⁵ Βλ. Anderwald (2016: 246) για έναν χειρισμό της μεταγλωσσικής μεταβλητότητας στο πλαίσιο αυτού του ερευνητικού μοντέλου· πβ. Moschonas (2022: 345–347).

⁶ Λεπτομερείς περιγραφές εκδοτικών πρακτικών παρέχουν οι Percy (1997), Owen (2020), Pillière (2018· 2020).

να παρακολουθούμε τον κοινό βηματισμό ρυθμίσεων και χρήσης σε πραγματικό (περίπου) χρόνο.⁷ β. καταγράφουμε την ποικιλότητα όχι μόνο σε γλωσσικό επίπεδο (ποικιλότητα παραλλαγών) αλλά και σε μεταγλωσσικό επίπεδο (ποικιλία διαφορετικών, ενίοτε αντικρουόμενων υποδείξεων): γ. δεν εστιάζουμε σε ρυθμίσεις που ενδεχομένως εκτελούνται σιωπηρά, «από τα κάτω», μπορούμε όμως να υποθέσουμε και να επιβεβαιώσουμε την ύπαρξή τους: και, τέλος, δ. εξετάζουμε τόσο γραπτά όσο και προφορικά κείμενα προκειμένου να διαγνώσουμε την ευρύτητα διάδοσης των ρυθμίσεων.

3. ΜΟΝΑΔΕΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ

Στο μεταγλωσσικό επίπεδο, βασική μονάδα ανάλυσης είναι η *διορθωτική οδηγία*. Διακρίνουμε δύο είδη διορθωτικών οδηγιών: αποτρεπτικές και επιτρεπτικές.⁸ Οι αποτρεπτικές περιέχουν απαγόρευση και τείνουν να έχουν τη μορφή: «χρησιμοποίησε v_1 αντί για v_2 , επειδή...», όπου « v_1 » και « v_2 » είναι αναφορές (mentions) σε παραλλαγές v_1 και v_2 . Μια επιτρεπτική οδηγία, από την άλλη, αναγνωρίζει την ύπαρξη των παραλλαγών v_1 και v_2 και είτε επιβάλλει στη χρήση τους κάποια συνθήκη («χρησιμοποίησε v_1 υπό συνθήκη c_1 , v_2 υπό συνθήκη c_2 ») είτε, σπανιότερα, όχι. Οφείλουμε να υποθέσουμε ότι μια διορθωτική πρακτική που επιτελείται σιωπηρά, χωρίς ρητά εκφρασμένες διορθωτικές οδηγίες, μπορεί, παρόλα αυτά, να διατυπωθεί ως διορθωτική οδηγία. Φυσικά, σε τέτοιες αναδιατυπώσεις περιέχεται ερμηνεία.

Δεδομένου ότι οι διορθωτικές οδηγίες περιλαμβάνουν αναφορές και όχι πραγματικές χρήσεις, ενδέχεται να μην υπάρχει αντιστοιχία ανάμεσα σε αναφορές « v_1 », « v_2 », ... και παραλλαγές v_1 , v_2 , ...: ενδέχεται να μην υπάρχουν καν οι παραλλαγές v_1 , v_2 , ..., δηλ. να τις έχει εφεύρει η διορθωτική οδηγία: αυτή, άλλωστε, είναι η συνήθης κριτική στις ρυθμιστικές πρακτικές (βλ. ενδεικτικά Pullum 2009: πβ. Straaijer 2016: 235–236): ότι οι πρακτικές αυτές δεν ανταποκρίνονται στη γλωσσική πραγματικότητα.

4. ΤΟ ΜΕΤΑΓΛΩΣΣΙΚΟ ΣΩΜΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Εντοπίσαμε 74 μεταγλωσσικά κείμενα για τον κορονοϊό δημοσιευμένα online μεταξύ 22 Ιανουαρίου και 3 Απριλίου 2020. Η ακολουθία των δημοσιευμάτων ξεκινάει με το flash.gr (22/01/2020) και συνεχίζεται ακόμη και μετά τις 3 Απριλίου του 2020 (βλ. ενδεικτικές Πρωτογενείς Πηγές στη Βιβλιογραφία). Προγενέστερη του 2020 ανάρτηση εντοπίσαμε μόνο μία:

⁷ Η Porlack (2015) αξιοποιεί πολλαπλά σώματα κειμένων για να μελετήσει τις επιδράσεις των ρυθμίσεων σε *φαινομενικό χρόνο*. Πβ. De Smedt (2021) για μια μελέτη θεματικά και μεθοδολογικά συγκρίσιμη με τη δική μας.

⁸ Για λεπτομερέστερη ταξινόμηση των διορθωτικών οδηγιών, βλ. Moschonas (2019, 2020, 2022: 317–332).

lexilogia.gr (21/04/2014). Φαίνεται λοιπόν ότι, αντίθετα απ' ό,τι μας παρακινεί να υποθέσουμε ο βασικός ερευνητικός σχεδιασμός (βλ. ενότητα 2), στην περίπτωση που μελετάμε η ρύθμιση δεν προηγείται αλλά ακολουθεί την ποικιλότητα.

Τέσσερα από τα 74 μεταγλωσσικά κείμενα δεν περιείχαν κάποια ρητή διορθωτική οδηγία· από τα υπόλοιπα 70 κείμενα, 13 είναι επιτρεπτικά, χωρίς μάλιστα να επιβάλουν κάποια συνθήκη· βλ., π.χ., flash.gr (22/01/2020), news247.gr (28/01/2020). Τα υπόλοιπα 57 κείμενα είναι αποτρεπτικά. Αυτό είναι σαφές ήδη από τους τίτλους τους· βλ., π.χ., gazzetta.gr (30/01/2020), Σαραντάκος (06/02/2020).

Συνηθισμένες είναι οι «αναπαραγωγές» (Μοσχονάς, 2012)· πβ., π.χ., iefimerida.gr (01/02/2020), enikos.gr (30/01/2020) και news247.gr (28/01/2020). Υπογράφονται 14 μόνο από τα 74 κείμενα, 10 από μη δημοσιογράφους: από τον Γ. Μπαμπινιώτη (2 κείμενα), τον Ν. Σαραντάκο (2 κείμενα, 1 συνέντευξη), φιλόλογους (2), έναν παθολόγο (1), ένα «PhD in Behavioral Sciences» (1), δύο μπλόγκερ (2). Εξήντα από τα 74 κείμενα αναφέρονται στον Μπαμπινιώτη ή/και στον Σαραντάκο· οι απόψεις του Μπαμπινιώτη εκτίθενται από άλλους 58 φορές, ενώ του Σαραντάκου 13 - και μόνο σε συνδυασμό με του Μπαμπινιώτη. Τριάντα οχτώ άρθρα απλώς αναπαράγουν την άποψη Μπαμπινιώτη και το δηλώνουν στον τίτλο τους: π.χ., gazzetta.gr (30/01/2020). Παραπέμπονται επίσης: ο ΕΟΔΥ (6 κείμενα), η Wikipedia (4), το ΚΕΕΛΠΝΟ (3), το Υπουργείο Υγείας (2), το ICTV (2).

Οι διορθωτικές οδηγίες ποικίλλουν ως προς δύο παραμέτρους: την ορθογραφία του πρώτου συνθετικού (<ο> ή <ω>) και το «θεματικό φωνήεν» (-ο- or -α-) που προτείνουν. Ενώ τέσσερις παραλλαγές είναι δυνατές, μόνο τρεις προτείνονται: κανείς δεν συνιστά την παραλλαγή *κορωναιός* (βλ. Πίνακα 1). Η παραλλαγή *κορωνιός* [κοροής] θεωρείται «ορθή» από τον Μπαμπινιώτη (26/01/2020), αλλά απορρίπτεται για να μη δημιουργείται σύγχυση με την Κορώνη. Ο Κωνσταντινίδης (21/03/2020) δέχεται παραλλαγή *κορωνιός*, χωρίς να αποκλείει την παραλλαγή *κορωνοϊός*· το κείμενό του έχει ταξινομηθεί στα επιτρεπτικά. Στον Πίνακα 1 καταγράφονται οι τέσσερις βασικές παραλλαγές και ο αριθμός μεταγλωσσικών κειμένων που συνιστούν την καθεμιά (ο *κορωναιός* δεν είχε εισηγητές). Τα 13 επιτρεπτικά κείμενα δεν προσμετρώνται στον Πίνακα 1· οχτώ από αυτά φαίνεται να επιτρέπουν και τις τέσσερις παραλλαγές, τέσσερα προκρίνουν τα *κορονοϊός* και *κοροναϊός*, και ένα τα *κορονοϊός* και *κορωνοϊός*.

	-ο- [koronoioís]	-α- [koronaiós]	σύνολο
<ο>	<i>κορον-ο-ϊός</i> 5	<i>κορον-α-ϊός</i> 3	8
<ω>	<i>κορων-ο-ϊός</i> 49	<i>κορων-α-ϊός</i> 0	49
σύνολο	54	3	57

Πίνακας 1 Παραλλαγές και αριθμός μεταγλωσσικών κειμένων που τις συνιστούν

Υπάρχουν δύο απόψεις για την ορθογραφία του πρώτου συνθετικού. Ο Σαραντάκος (24/01/2020· 06/02/2020) και, αργότερα, η Αναστασιάδη-Συμεωνίδη (06/04/2020), ο Χαραλαμπίδης (16/04/2020) κ.ά., επικαλούνται την ασαφή αρχή που διατυπώνεται στη γραμματική Τριανταφυλλίδη κ.ά. (1941: 407), σύμφωνα με την οποία «[μ]εταγράφονται φωνητικά οι νέες ελληνικές λέξεις που δεν είναι φανερά η σχέση τους με τις αρχαίες, λ.χ. *αγόρι* (αντί *αγώρι*) [...], καθώς και οι μεταχριστιανικές γενικά λέξεις και καταλήξεις ξένης καταγωγής, που γράφονται με απλά φωνήεντα: *ροδάκινο* αντί *ρωδάκινο*, *τσιρότο* (*τσιρώτο*) [κλπ.]» [έμφαση στο πρωτότυπο]. Η αρχή αυτή θεωρείται ότι «απλοποιεί» και «εκσυγχρονίζει» την ορθογραφία της νέας ελληνικής (Παπαναστασίου 2008: 184–185, 190). Όσοι επικαλούνται την αρχή, δέχονται ότι η δάνεια λέξη είναι νεότερη (< ιταλ. *corona*) και πρέπει να μεταγραφεί με «ο» (με «απλό φωνήεν»). Αλλά, για τον Μπαμπινιώτη (26/01/2020), η *κορώνα* είναι αντιδάνειο μέσω της λατινικής από την αρχαία *κορώνη* και, «άρα», οφείλουμε να κρατήσουμε την «αρχική ορθογραφία». Και οι μεν και ο δε επικαλούνται την ετυμολογία· διαφέρουν στη χρονολόγηση.

Όσον αφορά το «θεματικό φωνήεν», είναι απαραίτητο ένα γραμματικό ιντερλούδιο: Το -α- δεν είναι «θεματικό φωνήεν», αν με αυτόν τον όρο της παραδοσιακής γραμματικής εννοήσουμε το σημασιολογικά κενό συνδετικό στοιχείο στη σύνθεση (ένα «διένθημα», *interfix*· βλ. Ράλλη 2007: 31–77· Ralli 2013: 47–73· Ράλλη 2022: 261–269). Θεματικό είναι μόνο το -ο-· το -α- είναι το πρόσφυμα του πρώτου συνθετικού. Η παρουσία του -ο- προϋποθέτει β' συνθετικό που αρχίζει είτε από σύμφωνο είτε από φωνήεν χαμηλότερο στην ιεραρχία αντηχητικότητας ([i] ή [u], όχι [a] ή [e]), και μόνο εφόσον το πρώτο συνθετικό είναι ρίζα και όχι λέξη (π.χ., [koron-o-ios]). Η ιεραρχία αντηχητικότητας πάντως δεν αποκλείει την παραλλαγή [koron-a-ios], της οποίας το πρώτο συνθετικό, *κορώνα* ή *κορόνα*, είναι λέξη μάλλον παρά ρίζα. Η ελληνική λέξη [koronaios], άλλωστε, είναι *hybrid calque* (Ράλλη 2022: 363) της αγγλικής λέξης *coronavirus*. Η ανάλυση αυτή απουσιάζει από τα ρυθμιστικά κείμενα που εξετάσαμε, τα οποία επικαλούνται διαισθητικά κριτήρια, όπως ότι το -ο- είναι «το πιο συνηθισμένο θεματικό φωνήεν» κ.ά. Στη συζήτηση που ακολουθεί θα διατηρήσουμε την ημική κατηγορία «θεματικό -α-».

Θα δούμε παρακάτω, στην ενότητα 6.1, ότι οι ειδικοί περί τα γλωσσικά δεν διαφωνούν μόνο μεταξύ τους· χρειάζονται κύρος και έναντι άλλων επαγγελματιών: βιολόγων, επιδημιολόγων, γιατρών, των οποίων οι αρκετά διαφορετικές γλωσσικές επιλογές είχαν προηγηθεί κατά μία δεκαετία τουλάχιστον.

5. ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΣΩΜΑΤΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

Το σώμα ειδησεογραφικών κειμένων διαιρέθηκε σε τρεις φάσεις: μία πρώιμη φάση με κείμενα από το 2013 και το 2014 (Μάιος 2013, Απρίλιος-Μάιος

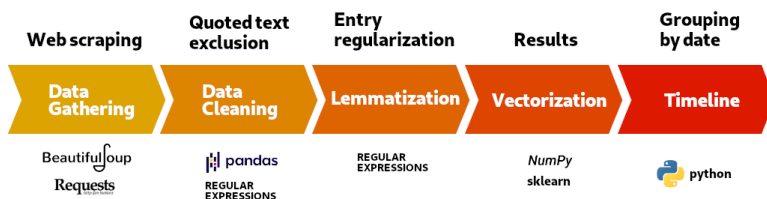
2014: 71.343 κείμενα), οπότε και μπήκε σε κοινή χρήση ο όρος *κορονοϊός* για να δηλώσει ιούς όπως ο MERS-CoV και ο SARS-CoV· μια δεύτερη φάση που καλύπτει την έναρξη της πανδημίας (1 Δεκεμβρίου 2019 – 15 Απριλίου 2020: 123.250 κείμενα)· και μια τελική φάση (26 Μαΐου – 1 Ιουνίου, 2020: 20.706 κείμενα), κατά την οποία, υποθέσαμε, θα είχε παγιωθεί οποιαδήποτε τάση εμφανιζόταν στις προηγούμενες φάσεις. Τα κείμενα των Φάσεων 1 και 2 αντλήθηκαν από 6 ειδησεογραφικούς ιστότοπους (news247.gr, in.gr, newsbeast.gr, kathimerini.gr, lifo.gr, news.gr)· της Φάσης 3 από επιπλέον 12 ιστότοπους (newsbomb.gr, dikaiologitika.gr, skai.gr, newsit.gr, protothema.gr, cnn.gr, zougla.gr, ert.gr, iefimerida.gr, enikos.gr, naftemporiki.gr, efsyn.gr). Οι συνολικά 18 ιστότοποι ήταν οι πιο επισκέψιμοι σύμφωνα με τις μετρήσεις για το 2019 και το 2020 των Reuters Institute, greek-sites.gr και alexa.com.

Ελέγξαμε επίσης τα διαθέσιμα σώματα κειμένων, το ΣΕΚ και το Greek Web 2019 (elTenTen19), και συμβουλευτήκαμε ιατρικά εγχειρίδια, λεξικά και (μέσω του Google Scholar) συναφή επιστημονικά δημοσιεύματα προκειμένου να βεβαιωθούμε για τη χρήση που επικρατούσε στην πρώιμη φάση χρήσης του όρου.

Τα τιτιβίσματα προέρχονται όλα από τη Φάση 3 (3–11 Ιουνίου 2020)· ανέρχονται σε 12.039 εκ των οποίων 1.822 (15,13%) περιέχουν παραλλαγές του όρου *κορονοϊός*.

Για την καταγραφή των προφορικών παραλλαγών [koronoios / koronaios], ακούσαμε 36 ραδιοφωνικές εκπομπές συνολικής διάρκειας 19ω 21λ από τέσσερις διαφορετικούς σταθμούς (Alpha με την Κ. Μακρή, Θέμα Radio με τους Θ. Τσεκούρα και Γ. Παπαχρήστο, Σκάι με τους Μ. Βουλαρινό και Π. Νικολάου, Real FM με τους Α. Παυλόπουλο και Μ. Νιφλή). Όλες οι εκπομπές ανήκαν στη μεσημεριανή ζώνη.

Η συλλογή και ανάλυση των δημοσιογραφικών άρθρων και των δημοσιεύσεων στο twitter υλοποιήθηκαν εξ ολοκλήρου με τη γλώσσα προγραμματισμού Python και τη χρήση εξειδικευμένων πακέτων (modules). Η διαδικασία περιλαμβάνει πέντε διαδοχικά στάδια, τα οποία αποτυπώνονται σχηματικά στην Εικόνα 1.

Εικόνα 1. Συλλογή και ανάλυση δεδομένων

Συλλογή δεδομένων (data gathering). Για εξόρυξη των άρθρων από τις ιστοσελίδες χρησιμοποιήθηκαν τα πακέτα Requests, Selenium και BeautifulSoup. Ο κώδικας προσαρμόστηκε στον τρόπο δομής των ιστοσελίδων κάθε ιστότοπου. Σε ορισμένες περιπτώσεις απαιτήθηκε αναπροσαρμογή του κώδικα καθώς εντοπίσαμε αλλαγές στη δομή των ιστοσελίδων του ίδιου ιστότοπου από τη Φάση 1 (2013, 2014) στις Φάσεις 2 και 3 (2020). Για κάθε άρθρο εξήχθησαν ο τίτλος, ο υπότιτλος, το πλήρες κείμενο, η ημερομηνία δημοσίευσης και η διεύθυνσή του (url).

Καθάρισμα δεδομένων (data cleaning). Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν οργανώθηκαν αρχικά σε πλαίσια δεδομένων (dataframes) με τη χρήση του πακέτου Pandas. Με φίλτρο τη διεύθυνση (url), αφαιρέθηκαν τα μεταγλωσσικά άρθρα, έτσι ώστε να μην συμπεριληφθούν στην ανάλυση. Στη συνέχεια, ο τίτλος, ο υπότιτλος και το πλήρες κείμενο του άρθρου συνενώθηκαν και έγιναν οι απαραίτητες μετατροπές ώστε τα κείμενα να είναι κατάλληλα για ανάλυση· για παράδειγμα, οι διάφορες μορφές της ημερομηνίας δημοσίευσης (3 Ιαν 2020, 3/1/2020 κλπ.) που χρησιμοποιεί ο κάθε ιστότοπος μετατράπηκαν στην ίδια μορφή datetime (2020-01-03), προκειμένου να μπορούν να δημιουργηθούν οι χρονοσειρές. Σε αυτή τη φάση, μετατρέψαμε επίσης όλους τους χαρακτήρες των κειμένων σε πεζούς και, στη συνέχεια, χρησιμοποιώντας κανονικές εκφράσεις (regex), εντοπίσαμε και αφαιρέσαμε όλες τις φράσεις εντός εισαγωγικών, κρίνοντας ότι στα αυτολεξεί παραθέματα ενδέχεται να διατηρείται η ορθογραφία του πρωτοτύπου.

Λημματοποίηση (lemmatization). Για τον εντοπισμό όλων των παραλλαγών, ενδεχομένως και αυτών που δεν συζητούνται στα μεταγλωσσικά κείμενα ή που δεν γνωρίζαμε ότι χρησιμοποιούνται, έγινε χρήση κανονικών εκφράσεων (regex)· για τη δημιουργία των regex απαιτήθηκε σημαντικός αριθμός δοκιμών και αναπροσαρμογών. Αφού εντοπίστηκαν όλες οι παραλλαγές, όσες θα μπορούσαν να αφορούν σύννηχη λέξη (π.χ. *κορωνιός*) αναζητήθηκαν στα κείμενα που εντοπίστηκαν και εξετάστηκε αν όντως αφορούσαν παραλλαγή· στις περισσότερες περιπτώσεις η λέξη *κορωνιός* αφορούσε γνωστό έλληνα καλαθοσφαιριστή.

Διανυσματοποίηση (vectorization). Χρησιμοποιήσαμε τα πακέτα Numpy και Scikit-learn για να μετατρέψουμε κάθε άρθρο σ' έναν πίνακα αριθμών εμφάνισης της κάθε παραλλαγής, από τον οποίο βγάλαμε όλα τα αποτελέσματα που παρουσιάζονται στην επόμενη ενότητα, όπως τον συνολικό αριθμό των άρθρων και των λέξεων, τον αριθμό των άρθρων που περιέχουν περισσότερες από μία παραλλαγές, τις συχνότητες των παραλλαγών, έναν κατάλογο όλων των νεολογικών συνθέτων κ.ά.

Χρονοσειρά (timeline). Τέλος, ομαδοποιήσαμε τα αποτελέσματα ανά ημέρα και αθροίσαμε τις συχνότητες κάθε παραλλαγής. Τα γραφήματα

χρονοσειράς στις Εικόνες 2.1 – 2.6 παρακάτω δημιουργήθηκαν με τα πακέτα Matplotlib και Seaborn και βελτιώθηκαν με το GiMP (πρόγραμμα επεξεργασίας εικόνας ανοιχτού κώδικα).

Ακολουθήσαμε την ίδια διαδικασία και για τη συλλογή και ανάλυση των τιτιβισμάτων. Η συλλογή των tweet από το χρονολόγιο (timeline) του twitter έγινε με τη χρήση του πακέτου Twython.

Η καταγραφή των ακουστικών παραλλαγών από τις ραδιοφωνικές εκπομπές έγινε «χειροκίνητα», χωρίς χρήση κάποιου λογισμικού.

6. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Παρουσιάζουμε παρακάτω τις πιο ενδιαφέρουσες κατανομές των παραλλαγών (variation patterns) ανά φάση και από φάση σε φάση.⁹ Αξίζει ν' αναφερθεί ότι ποικιλότητα παρουσιάζεται όχι μόνο από σάιτ σε σάιτ αλλά ακόμη και στο ίδιο άρθρο· περισσότερες από μία παραλλαγές εμφανίζονται στο 5,10% (Φάση 1), 12,21% (Φάση 2) και 6% (Φάση 3) των άρθρων.¹⁰

6.1. Φάση 1: Ποικιλότητα χωρίς ρυθμίσεις

Τα ποσοστά εμφάνισης κάθε παραλλαγής στη Φάση 1 είναι: 4,66% για τον *κορωνοϊό*, 22,18% για τον *κορονοϊό*, 69,63% για τον *κοροναϊό*, και 3,53% για τον *κορωναιϊό*. Συνεπώς, η προτιμώμενη ορθογραφία του πρώτου συνθετικού στη Φάση 1 ήταν με <ο> και προτιμώμενο «θεματικό φωνήεν» ήταν το -α-.

Όπως ήδη ειπώθηκε, εκτός από μία συζήτηση στη *lexilogia.gr* (21/04/2014), στην πρώτη αυτή φάση δεν δημοσιεύτηκαν ρυθμιστικά κείμενα. Τα πρότυπα (standards) φαίνεται ότι ρυθμίζονται από την ιατρική «κοινότητα πρακτικής» – άρρητα, χωρίς μεταγλωσσικό σχολιασμό. Ο τύπος *κορωναιϊός* εμφανίζεται σε ιατρικά εγχειρίδια και λεξικά, όπως των Μιχαηλίδη και Βέζου-Μαγκούτη (2005), Γαρδίκας (2005), Παπατσιρίου (2015) και Χατζηπαναγιώτου-Λεγάκη (2017). Συχνόχρηστη είναι και η δεύτερη παραλλαγή με θεματικό -α-, *κοροναϊός*· εμφανίζεται σε δημοσιεύματα όπως της Ελληνικής Εταιρείας Λοιμώξεων - Κέντρου Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (2015), Bennett, Dolin και Blaser (2020) κ.α.

Οι τύποι αυτοί με «θεματικό -α-» φαίνεται ότι ακολουθούν διαμορφωμένο υπόδειγμα νεολογικών συνθέτων: *αρεναϊός* (arenavirus), *παπιλομαϊός*

⁹ Για μια πλήρη καταγραφή των σωμάτων κειμένων και των ευρημάτων της έρευνάς μας, βλ. Moschonas, Moulras και Paraskevas (2024). Η μεταγενέστερη μελέτη των Moschonas και Paraskevas (υπό ετοιμασία) επιβεβαιώνει τα πορίσματα της παρούσας μελέτης με σώματα κειμένων από το 2023.

¹⁰ Βλ., π.χ., «Κοροναϊός: Στην Ελλάδα από ώρα σε ώρα δύο Έλληνες από την Ουχάν», in.gr, 9 Φεβρουαρίου 2020, <https://www.in.gr/2020/02/09/greece/koronaivos-stin-ellada-apo-ora-se-ora-dyo-ellines-apo-tin-ouchan/>, όπου εμφανίζονται και οι τέσσερις παραλλαγές (σκοπίμως ίσως, για να αυξηθεί η ευρεσιμότητα του κειμένου).

(papillomavirus), παποβαϊός (parovirus), πικορναϊός (picornavirus), τογκαϊός (togavirus) (βλ. lexilogia.gr, 21/04/2014). Σε αναζήτηση της 1ης Απριλίου του 2022 στο Google Scholar, βρήκαμε 30 επιστημονικά δημοσιεύματα πριν το 2018 που χρησιμοποιούσαν τις παραλλαγές με -α- (κορωναϊός: 18 κείμενα· κορωνοϊός: 12 κείμενα) και μόνο 16 που χρησιμοποιούσαν τις παραλλαγές με -ο- (κορονοϊός: 13 κείμενα· κορωνοϊός: 3 κείμενα). Όλα τα δημοσιεύματα ήσαν ιατρικά ή σε συναφείς επιστήμες. Μετά το 2019, η τάση αυτή αντιστρέφεται: 576 δημοσιεύματα χρησιμοποιούν τις παραλλαγές με το θεματικό -ο- (κορωνοϊός: 313 κείμενα· κορονοϊός: 263 κείμενα) και μόνο 67 τις παραλλαγές με θεματικό -α- (κορωναϊός: 46 κείμενα· κορωνοϊός: 21 κείμενα)· οι περισσότερες από τις νεότερες αυτές δημοσιεύσεις δεν ήσαν στα πεδία της ιατρικής (αρκετές ήταν γλωσσολογικές, και μάλιστα στο πεδίο της ανάλυσης λόγου).

Καμία παραλλαγή δεν εμφανίζεται στο ΣΕΚ (2011), σώμα κειμένων της περιόδου 1990–2010 ταξινομημένων ανά είδος λόγου (Goutsos, 2010). Στο σώμα κειμένων Greek Web 2019 (elTenTen19, <https://www.sketchengine.eu/el-tenten-greek-corpus/>), βρίσκουμε εμφανίσεις και των τεσσάρων παραλλαγών στις κατηγορίες 'News' (N) και 'Health' (H): κορωναϊός (N: 38, H: 39 εμφανίσεις), κορονοϊός (N: 23, H: 23), κορωνοϊός (N: 1, H: 2) και κορωνοϊός (N: 6, H: 0)· και στις δύο κατηγορίες προτιμώμενη είναι η ορθογράφηση του α' συνθετικού με <ο>, ενώ το προτιμώμενο θεματικό φωνήεν είναι το -α-.

Υποθέτουμε λοιπόν ότι ήδη στη Φάση 1, με την αυξανόμενη εμφάνιση των παραλλαγών στα ΜΜΕ, αρχίζει να διαμορφώνεται μια προτίμηση στις παραλλαγές με θεματικό -ο- και ότι η τάση αυτή συνεχίζεται στις Φάσεις 2 και 3, στις οποίες τώρα στρέφουμε την προσοχή μας.

6.2. Φάσεις 2 και 3: Ποικιλότητα με ρυθμίσεις

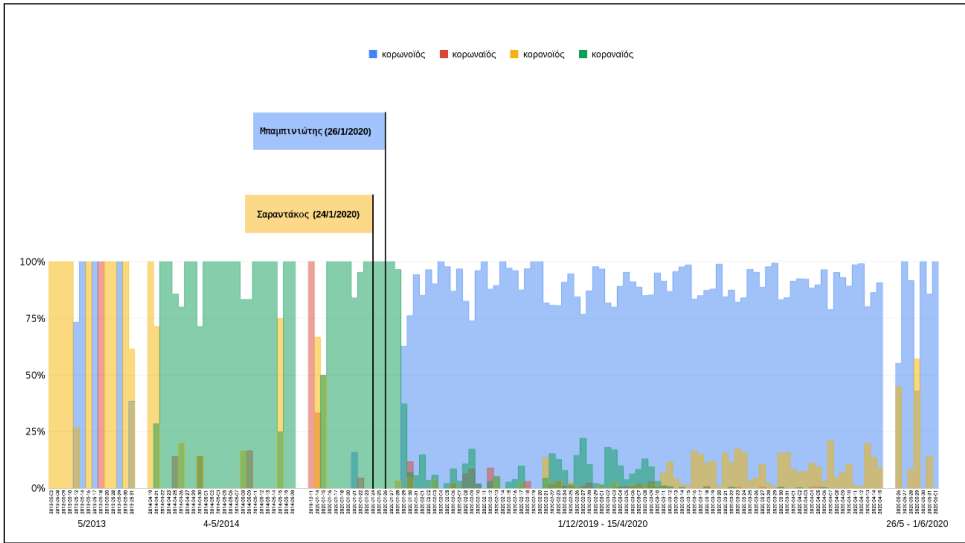
Νωρίς στη Φάση 2, στην αρχή της πανδημίας, τέσσερα από τα έξι σάιτ που παρακολουθούσαμε εκείνη την περίοδο (news247.gr, in.gr, newsbeast.gr, lifo.gr) φιλοξένησαν ένα ή περισσότερα μεταγλωσσικά κείμενα· επιβεβαιώθηκε ότι τρία από αυτά τα σάιτ (kathimerini.gr, in.gr, και news.gr) είχαν ρητή διορθωτική πρακτική (προσωπική επικοινωνία, Απρίλιος 2020). Αν υπήρχαν ρυθμιστικές επιδράσεις και στα υπόλοιπα, μπορούσε να διαγνωστεί μόνο μελετώντας την κατανομή των παραλλαγών.

Ιδού η κατανομή ανά σάιτ: (i) το kathimerini.gr και το lifo.gr χρησιμοποιούσαν κυρίως την παραλλαγή κορωνοϊός (86,14% και 68,18% αντιστοίχως)· (ii) το news247.gr και το newsbeast.gr χρησιμοποιούσαν την παραλλαγή κορονοϊός (81,91% και 88,68% αντιστοίχως)· και (iii) το in.gr και το news.gr προτιμούσαν την παραλλαγή κορωναϊός (83,30% και 88,84% αντιστοίχως). Σε σχέση με τα στοιχεία της Φάσης 1, παρατηρούμε ότι τέσσερα από τα έξι σάιτ παρουσίασαν απότομη μεταβολή (shift) στη χρήση, επιλέγοντας τελικά διαφορετική παραλλαγή από

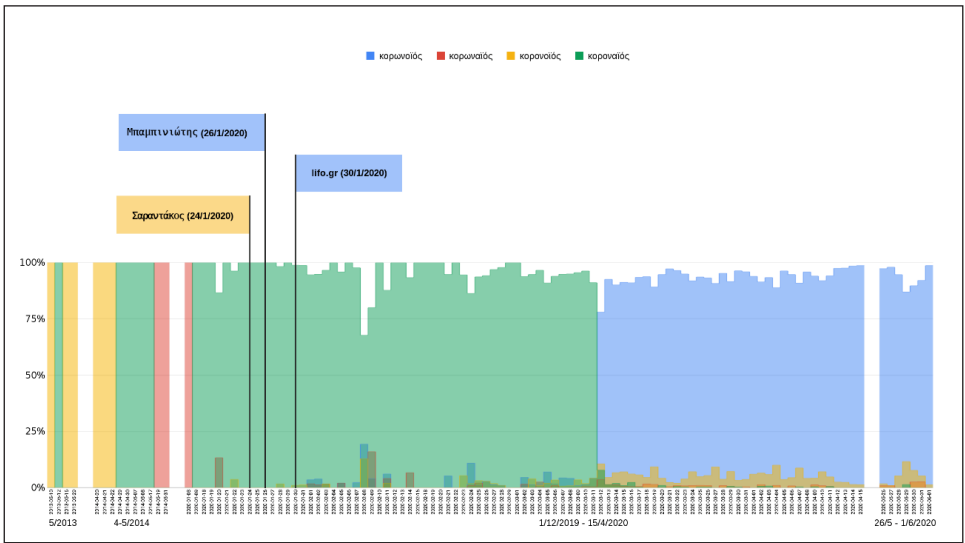
αυτή που χρησιμοποιούσαν στη Φάση 1. Στο *kathimerini.gr* το ποσοστό του *κορωνοϊού* ήταν μόλις 12,56% το 2013–2014 και εκτοξεύτηκε στο 86,14% το 2019–2020· αυτήν την παραλλαγή προτίμησε και το *lifo.gr* (68,18%· καμία εμφάνιση το 2013–2014). Η παραλλαγή *κορωνοϊός* γνώρισε εντυπωσιακή αύξηση σε δύο σάιτ: το *news247.gr* (από 23,61% στο 81,91%) και στο *newsbeast.gr* (από 21,05% στο 88,68%). Διακύμανση παρουσιάζει η τρίτη παραλλαγή, ο *κοροναϊός*: στο *in.gr* η χρήση της μειώθηκε από 94,40% στο 83,30% αλλά αυξήθηκε στο *news.gr* από 61,67% στο 88,84%).

Η μετάβαση, όπως είπαμε, από τη Φάση 1 στις Φάσεις 2 και 3 είναι μετάβαση από μια περίοδο χωρίς ρητές ρυθμίσεις σε μια περίοδο με εκπεφρασμένες ρυθμίσεις. Είχε επίδραση στη πραγματική γλωσσική χρήση αυτή η μετάβαση; Στις Εικόνες 2.1–2.6 βλέπουμε τα ημερήσια ποσοστά χρήσης κάθε παραλλαγής σε χρονοσειρά. Το κίτρινο σημαίaki που κοιτάει προς τα αριστερά δηλώνει τη δημοσίευση του Σαραντάκου (24/01/2020)· το μπλε, προς τα αριστερά κι αυτό, τη δημοσίευση του Μπαμπινιώτη (26/01/2020)· το σημαίaki στα δεξιά δηλώνει δημοσίευση στο ίδιο το σάιτ ενός μεταγλωσσικού κειμένου (βλ. Πρωτογενείς Πηγές στη Βιβλιογραφία). Τα σάιτ *kathimerini.gr* και *news.gr* δεν δημοσίευσαν μεταγλωσσικό κείμενο. Τα χρώματα κάθε σημαίας αντιστοιχούν στα χρώματα της αντίστοιχης παραλλαγής.

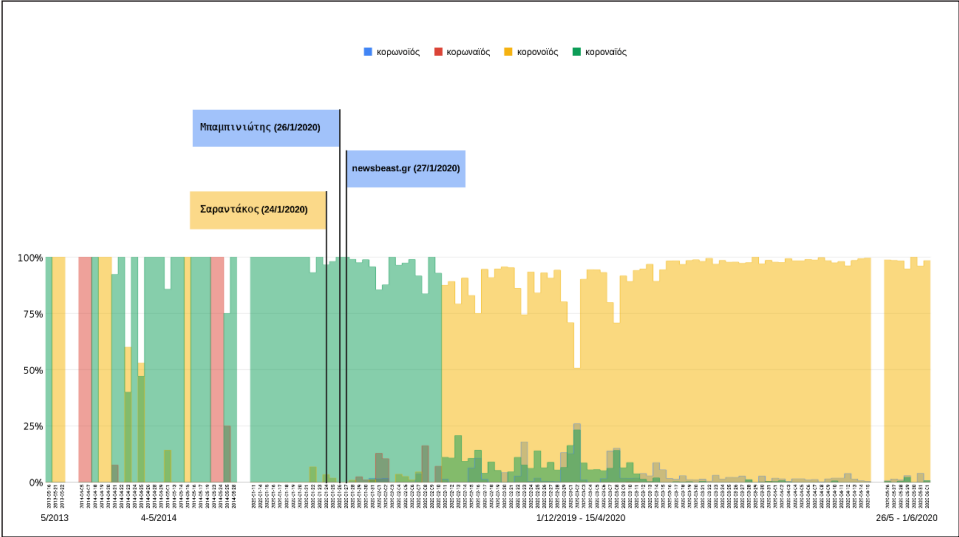
Παρατηρούμε δύο τύπους κατανομών. Η χρονοσειρά για την *kathimerini.gr* (Εικόνα 2.1) και το *lifo.gr* (Εικόνα 2.2) δείχνει σημαντική ποικιλότητα στη Φάση 1 ακολουθούμενη από μια ξαφνική αλλαγή κάποια στιγμή μετά την έναρξη της πανδημίας και (;) τη δημοσίευση σχετικών μεταγλωσσικών κειμένων: ο *κοροναϊός* εγκαταλείπεται χάριν του *κορωνοϊού*. Αυτό το «σημείο αλλαγής» (*change point*, βλ. Malory, 2021) δηλώνει πιθανή επίδραση μιας ρύθμισης ή αλλαγή στη διορθωτική τακτική του σάιτ ή και τα δύο (η *kathimerini.gr* επιβεβαίωσε την αλλαγή στη διορθωτική πρακτική). Τον ίδιο τύπο κατανομής παρουσιάζουν τα *newsbeast.gr* (Εικόνα 2.3) και *news247.gr* (Εικόνα 2.4), αλλά αυτή τη φορά η αλλαγή είναι από τον *κοροναϊό* στον *κορωνοϊό*. Ο δεύτερος τύπος κατανομής είναι αυτός του *in.gr* (Εικόνα 2.5) και του *news.gr* (Εικόνα 2.6), που φαίνεται να χρησιμοποιούν με αρκετή συνέπεια την παραλλαγή *κοροναϊός* και στις τρεις φάσεις. Η συνεπής αυτή χρήση δηλώνει ενδεχομένως μια «άνωθεν» εκδοτική τακτική που, όπως είδαμε, επιβεβαιωμένα ακολουθείται στο *news.gr*.

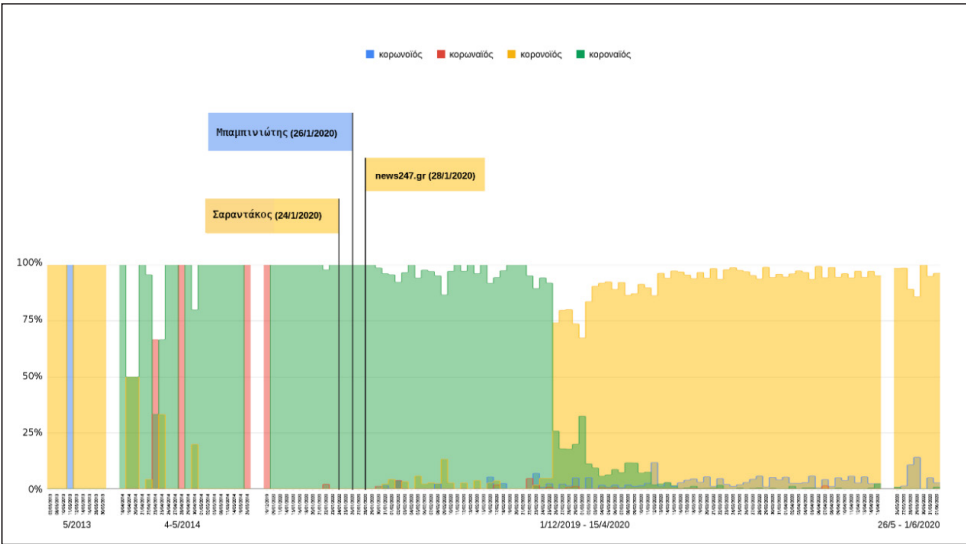
Εικόνα 2.1 Χρονοσειρά για τον ιστότοπο kathimerini.gr

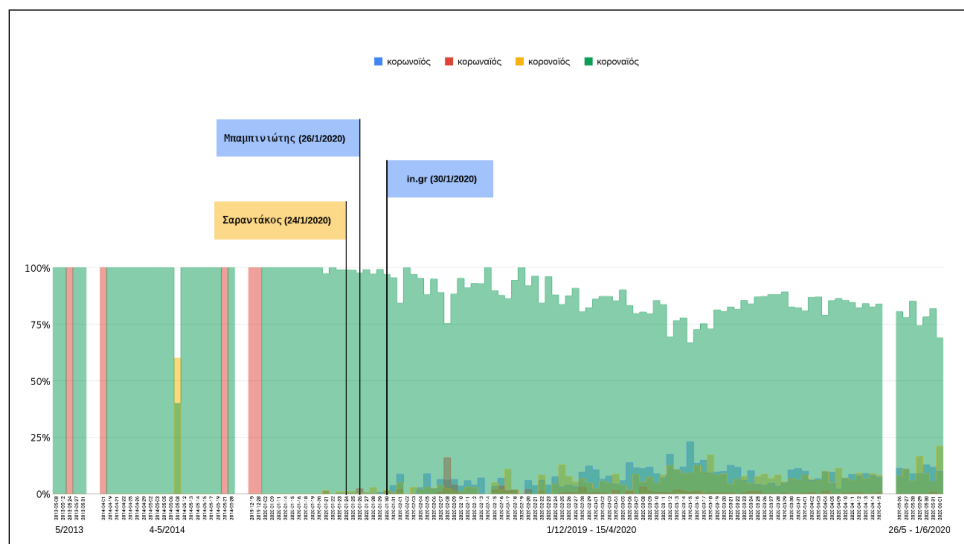
Εικόνα 2.2 Χρονοσειρά για τον ιστότοπο lifo.gr

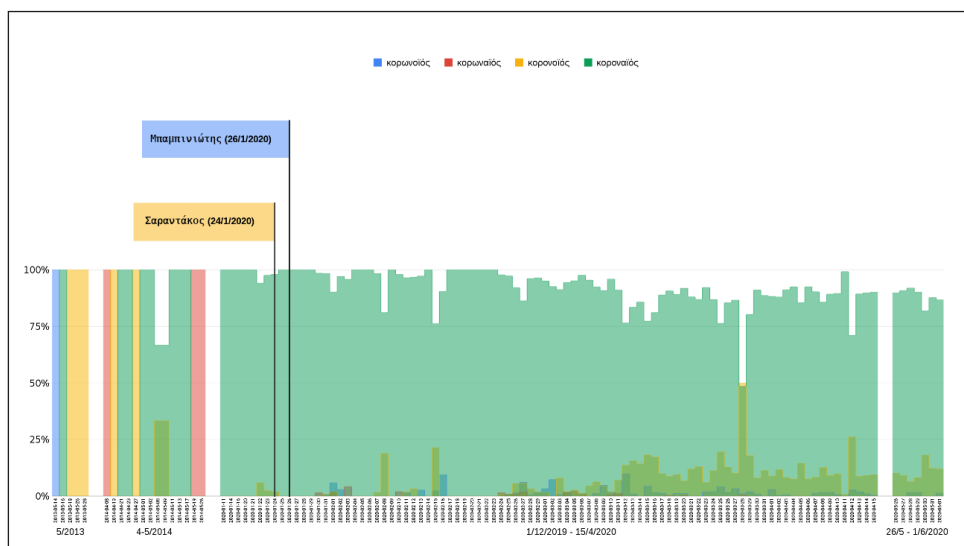
Εικόνα 2.3 Χρονοσειρά για τον ιστότοπο newsbeast.gr

Εικόνα 2.4 Χρονοσειρά για τον ιστότοπο news247.gr

Εικόνα 2.5 Χρονοσειρά για τον ιστότοπο in.gr

Εικόνα 2.6 Χρονοσειρά για τον ιστότοπο news.gr

Αλλά ποια παραλλαγή είναι η κυρίαρχη, συνολικά και όχι σε συγκεκριμένους ιστότοπους; Το σώμα κειμένων της Φάσης 3, που περιλαμβάνει δεδομένα από 18 σάιτ, σχεδιάστηκε για ν' απαντηθεί αυτό το ερώτημα. Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται τα ποσοστά χρήσης κάθε παραλλαγής και στις τρεις φάσεις,

πρώτα για τα έξι σάιτ (στήλη 3) και στη συνέχεια και για τα 18 (στήλη 4). (Έχουμε παραλείψει τα ασήμαντα ποσοστά ελάσσονων παραλλαγών.)

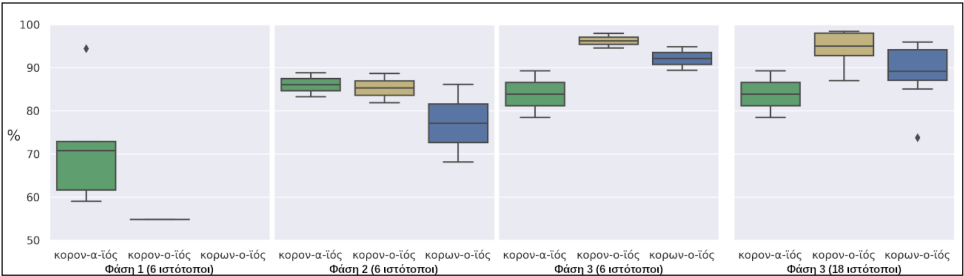
	Φάση 1	Φάση 2	Φάση 3	Φάση 3
	6 ιστότοποι			18 ιστότοποι
κορωνοϊός	4,66	20,72	24,99	43,01
κορονοϊός	22,18	37,31	41,21	44,90
κοροναϊός	3,53	0,39	00,12	0,16
κορωναιϊός	69,63	41,50	33,67	11,91

Πίνακας 2 Συνολικά ποσοστά των τεσσάρων κύριων παραλλαγών σε όλους τους ιστότοπους

Οι πιο συχνές παραλλαγές είναι οι *κορονοϊός* και *κορωνοϊός* (44,90% και 43,01% αντιστοίχως). Γενικά, οι παραλλαγές με θεματικό -ο- (87,91%) προτιμώνται σε σχέση με τις παραλλαγές με -α- (12,07%). Αν υπάρχει νικήτρια παραλλαγή, αυτή θα ήταν ο *κορονοϊός*: 41,21% στα 6 πρώτα σάιτ, 44,90% στα 18 σάιτ.

Ας παρατηρήσουμε τώρα ότι στη Φάση 3 τα υψηλότερα ποσοστά για τον *κορωνοϊό* κυμαίνονται μεταξύ 73,76% και 95,98% σε οχτώ διαφορετικά σάιτ, για τον *κορονοϊό* μεταξύ 87,04% και 98,44% σε άλλα οχτώ σάιτ, ενώ, όπως είδαμε, ο *κοροναϊός* χρησιμοποιείται με σχετική συνέπεια σε δύο μόνο σάιτ, τα *in.gr* (78,50%) και *news.gr* (89,32%). Η χρήση κάθε παραλλαγής είναι συνεπώς για να θυμηθούμε έναν όρο του John J. Gumperz, ‘compartmentalized’. Αυτή η στεγανοποίηση της χρήσης φαίνεται να αρχίζει στη Φάση 1 και να ενισχύεται στη Φάση 3: στη Φάση 2, το χαμηλότερο ποσοστό μιας παραλλαγής είναι 68,18% και το υψηλότερο 88,84%, αλλά στη Φάση 3 το χαμηλότερο και το ψηλότερο ποσοστό είναι αντιστοίχως 73,76% και 98,44%.

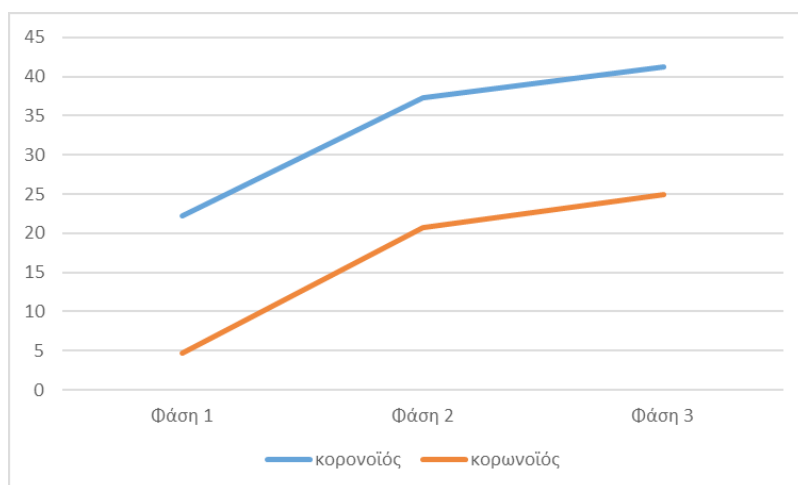
Η τάση αυτή προς στεγανοποίηση απεικονίζεται πολύ καθαρά στα θηκογράμματα (boxplots) της Εικόνας 3, σχεδιασμένα με βάση τα ποσοστά που μόλις αναφέραμε.

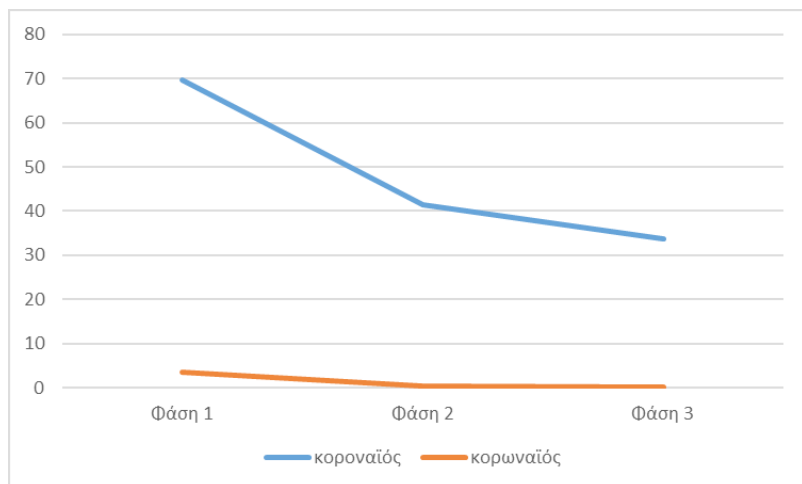
Εικόνα 3 Στεγανοποίηση της χρήσης των παραλλαγών

Η στεγανοποίηση στη χρήση αποτελεί ένδειξη ότι δεν υπάρχει ξεκάθαρη νικήτρια: όλες οι παραλλαγές είναι κυρίαρχες σε κάποιο «διαμέρισμα» (compartment) χρήσης. Πάντως, δεν μπορούμε να παραγνωρίσουμε ότι σε όλα τα 18 σάιτ (Φάση 3), οι παραλλαγές με θεματικό -ο- (87,91%) προτιμώνται σε σχέση με τις παραλλαγές με «θεματικό -α-» (12,07%). Για τα έξι σάιτ για τα οποία έχουμε συγκρίσιμα δεδομένα και στις τρεις φάσεις, είναι φανερό ότι οι παραλλαγές με -ο- (σχεδιάγραμμα της Εικόνας 4α) βρίσκονται σε άνοδο: το αντίθετο ισχύει για τις παραλλαγές με -α- (Εικόνα 4β), ανεξάρτητα από την ορθογραφία του πρώτου συνθετικού (<ο> or <ω>). Ο μορφολογικός παράγοντας λοιπόν (το θεματικό φωνήεν) μάλλον παρά η ορθογραφία (του πρώτου συνθετικού) είναι καθοριστικός σ' αυτήν τη γλωσσική αλλαγή.

Η τάση για επικράτηση του θεματικού -ο- επιβεβαιώνεται και από τη μελέτη νεολογικών συνθέτων με πρώτο συνθετικό το *κορωνο-* ή *κορον-*ο-, όπως *κορονο-ομόλογο* ή *κορονομόλογο*, *κορονοπάρτι* κλπ., καθώς και παράγωγων όπως το επίθετο *κορονοϊκός* ή *κοροναϊκός*. Οι νεολογισμοί αυτοί αυξάνονται εκθετικά, από μηδέν εμφανίσεις στη Φάση 1, σε τέσσερις στη Φάση 2, σε 143 στη Φάση 3. Κυριαρχούν οι παραλλαγές με θεματικό -ο-. Συνολικά εντοπίστηκαν 148 εμφανίσεις 28 νεολογικών λεξημάτων, από τις οποίες οι 139 είχαν θεματικό -ο- και μόνο εννιά είχαν -α-. Από αυτές με το -α-, οι επτά εμφανίστηκαν στο in.gr, όπου, όπως είδαμε, κυρίαρχη είναι η παραλλαγή *κορωνοαϊός*: παρά ταύτα, μόνο επτά από τα 52 νεολογικά σύνθετα στο in.gr είχαν θεματικό -α-, πολύ χαμηλό σκορ (13,56%) σε σύγκριση με το ποσοστό του *κορωνοαϊού* στο ίδιο σάιτ στη Φάση 3 (78,50%). Ο πιο συχνός νεολογισμός ήταν το *κορονο(-)ομόλογο* με 84 εμφανίσεις.

Εικόνα 4α Ποσοστά των παραλλαγών με θεματικό -ο- ανά φάση

Εικόνα 4β Ποσοστά των παραλλαγών με «θεματικό -α-» ανά φάση

Μια γρήγορη ματιά στα τιτιβίσματα της Φάσης 3: Κυριαρχεί η παραλλαγή *κορονοϊός* (60,61%), το θεματικό -ο- προτιμάται στις 93,41% των περιπτώσεων, ενώ το πρώτο συνθετικό ορθογραφείται με <ο> στο 65,61% των περιπτώσεων. Η παραλλαγή *κορωνοϊός* εμφανίζει παρόμοια ποσοστά με ή χωρίς hashtag (≈33%), ενώ η παραλλαγή *κορονοϊός* εμφανίζεται πολύ πιο συχνά με hashtag. Οι παραλλαγές με -α- είναι σπάνιες στα hashtag (μόλις 6 εμφανίσεις, 0,53%).

Στις ραδιοφωνικές εκπομπές, τέλος, δεν ακούσαμε ούτε μία φορά την παραλλαγή [*koronaïos*].

7. ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΚΑΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στη μελέτη μας αυτή εξετάσαμε τις παραλλαγές της δάνειας λέξης *κορονοϊός* ως πραγματώσεις μιας σύνθετης μεταβλητής, με εκδηλώσεις τόσο γλωσσικές όσο και μεταγλωσσικές. Χρησιμοποιώντας σώματα ελέγχου, παρακολουθήσαμε τη χρήση των παραλλαγών αυτών σε τρεις περιόδους: μια πρώιμη περίοδο χωρίς ρητές ρυθμίσεις και δύο μεταγενέστερες περιόδους, όταν πλέον ποικίλες ρυθμίσεις διατυπώνονταν στον Τύπο και στο ίντερνετ.

Είδαμε ότι στην πρώτη περίοδο (Φάση 1) οι παραλλαγές με θεματικό -α- κυριαρχούσαν στους ειδησεογραφικούς ιστότοπους (73,16%), με τον *κορωναιό* να είναι η πιο συνηθισμένη παραλλαγή (69,63%). Δεν ήταν αμελητέος, βέβαια, και ο αριθμός των παραλλαγών με θεματικό -ο- (26,84%), με πιο συνηθισμένη την παραλλαγή *κορονοϊός* (22,18%). Επίσης, 74,29% των παραλλαγών ορθογραφούσαν με <ω> το πρώτο συνθετικό. Είναι εύλογο να υποθέσει κανείς ότι στην πρώιμη αυτή περίοδο τα ειδησεογραφικά κείμενα ακολούθησαν τη νόρμα των επαγγελματιών υγείας, και όχι των γλωσσολόγων ή των γλωσσολογούντων.

Η Φάση 2 (αρχές 2020) συμπίπτει χρονικά με την περίοδο δημοσίευσης των περισσότερων μεταγλωσσικών κειμένων. Δεν υπάρχει λοιπόν η απαραίτητη απόσταση (time lag) για ν' αποφανθούμε εάν η χρήση ακολουθεί τις ρυθμιστικές προδιαγραφές. Το αντίθετο φαίνεται να συμβαίνει: οι ρυθμιστικές προδιαγραφές ακολούθησαν την έκρηξη στη χρήση λέξεων όπως *κορονοϊός*. Παρόλα αυτά, είναι σημαντική η αλλαγή σε μεταγλωσσικό επίπεδο: οι νέες αυθεντίες τώρα είναι οι ειδικοί της γλώσσας, όχι οι γιατροί. Και οι ειδικοί της γλώσσας συνιστούσαν κατά πλειοψηφία ορθογραφία <ω> (49/57) και θεματικό φωνήεν -ο- (54/57) (βλ. Πίνακα 1) – περίπου αντίστροφα απ' ό,τι συνέβαινε στη Φάση 1. Σε γλωσσικό επίπεδο παρατηρήσαμε το ίδιο μοτίβο: να κυριαρχούν οι παραλλαγές με -ο- (58,03%), και η ορθογραφία του πρώτου συνθετικού με <ω> (62,22%).

Η Φάση 3 είναι η περίοδος με τη μεγαλύτερη χρονική απόσταση από τα μεταγλωσσικά κείμενα: η παραλλαγή *κορονοϊός* φαίνεται να καθιερώνεται σ' αυτή τη φάση (41,21%). Το θεματικό -ο- προτιμάται στο 66,20% των περιπτώσεων και η ορθογραφία με <ω> στο 58,66%. Υποθέσαμε ότι αν στα έξι σάιτ που εξετάσαμε κατά τις Φάσεις 1 και 2 υπήρχε κάποια τάση, αυτή θα εμφανιζόταν στο πολύ μεγαλύτερο σώμα κειμένων που προέρχονταν από 18 ιστότοπους. Και πράγματι, στο κόρπους αυτό οι παραλλαγές με θεματικό -ο- κυριαρχούν (87,91%), με τον *κορονοϊό* να είναι η πιο συχνή παραλλαγή (44,90%), ενώ η ορθογραφία με <ω> φαίνεται να χάνει τη δυναμική της (54,92%). Οι παραλλαγές με θεματικό -ο- κυριαρχούν επίσης στα νεολογικά σύνθετα, σε όλα τα σάιτ, ακόμα και σ' αυτά που δείχνουν προτίμηση στους τύπους *κορω/οναϊός* και κυριαρχούν απολύτως στα τιτιβίσματα (93,41%) και στις ραδιοφωνικές εκπομπές (100%). Η κατανομή επηρεάζεται από το Μέσον: οι παραλλαγές με θεματικό -α- δεν είναι ανεκτές σε προφορικά, άτυπα ή υβριδικά Μέσα.

Δεν πρέπει ν' αφήσουμε πάντως την τάση επικράτησης του θεματικού -ο- (που μπορεί να οφείλεται στη γραμματική μάλλον παρά σε ρύθμιση· βλ. παρακάτω σημ. 11) να μας αποκρύψει το ενδιαφέρον φαινόμενο της στεγανοποίησης της χρήσης (φαινόμενο που πολύ πιο εύλογα μπορεί ν' αποδοθεί σε ρύθμιση). Ακόμα και η διστακτικότερα προτεινόμενη παραλλαγή, ο *κοροναϊός*, χρησιμοποιήθηκε με συνέπεια στο in.gr (78,50%) και στο news.gr (89,32%). Η στεγανοποίηση φαίνεται να είχε ξεκινήσει ήδη από τη Φάση 1, αλλά στο απόγειό της φτάνει στη Φάση 3 (βλ. Εικόνα 3).

Οι δύο αυτές τάσεις – η επικράτηση ορισμένων παραλλαγών και η περιχαράκωση της χρήσης όλων των παραλλαγών – είναι κάπως αντίθετες. Το ερώτημα είναι: ποια από τις δύο, αν όχι και οι δύο, είναι αποτέλεσμα ρύθμισης; Η επικράτηση μιας παραλλαγής ή η περιχαράκωση κάθε παραλλαγής;

Προτείνουμε τον ακόλουθο συλλογισμό: Δεν θα μπορούσε να αποδοθεί στην επικράτηση μιας παραλλαγής η επιτυχία μιας ρύθμισης, για τους κάτωθι λόγους: α. Θα περιμέναμε πετυχημένες να είναι κυρίως εκείνες οι ρυθμίσεις

που αφορούν ζητήματα των οποίων η διευθέτηση δεν μπορεί παρά να γίνεται μέσω μεταγλωσσικών συμβάσεων, όπως ακριβώς συμβαίνει με τα ορθογραφικά ζητήματα. Όμως, στην περίπτωση μας, οι ρυθμίσεις αποτυγχάνουν ακριβώς στο ζήτημα της ορθογραφίας (του α' συνθετικού) – όπου και θα περιμέναμε να είχαν πετύχει. β. Δεν μπορούμε να μιλάμε για ξεκάθαρη επικράτηση σε περιπτώσεις που η ίδια η μεταγλώσσα αμφιταλαντεύεται ανάμεσα σε διαφορετικές εκδοχές: πολύ απλά, η επιτυχία μιας παραλλαγής είναι η αποτυχία των άλλων. γ. Η τάση για καθιέρωση των παραλλαγών με θεματικό-ο- μπορεί κάλλιστα να θεωρηθεί ζήτημα γραμματικής, όχι *ρύθμισης* της γραμματικής: βλ. και γραμματικό ιντερλούδιο στην ενότητα 4.¹¹ δ. Η κατανομή των παραλλαγών δεν είναι ομοιόμορφη και ποικίλλει ανάλογα με το μέσο, το είδος, το επίπεδο του λόγου (κείμενα ιατρικά, ειδησεογραφικά, τουϊταρίσματα, προφορική συνομιλία): η κατανομή των παραλλαγών δεν έχει την ομοιογένεια που κάθε ρύθμιση επιτάσσει. ε. Επιπλέον, ακόμη και αν υπήρχε επίδραση της ρύθμισης, δεν θα μπορούσε να διαγνωστεί μέσω των αλλαγών στη χρήση: είδαμε ότι η επίδραση μιας ρύθμισης μπορεί να τεκμαίρεται εξίσου από τις απότομες αλλαγές (change points) στην κατανομή των παραλλαγών όσο και από την απουσία αλλαγής, εφόσον αυτή δηλώνει μια διαρκή, σιωπηρή διορθωτική πρακτική: αν απλώς ψάχναμε αλλαγές στις συχνότητες, θα μας διέφευγε, ίσα-ίσα, ο ήδη επιτυχημένος πρισκριπτιβισμός, αυτός που εξακολουθεί να ασκείται σιωπηλά, μέσω της παραδειγματικής χρήσης.

Θεωρούμε, αντίθετα, ότι η μερισματοποίηση, η μερική στεγανοποίηση της χρήσης, το γεγονός δηλαδή ότι διαφορετικές διορθωτικές πρακτικές ασκούνται με σχετικά ομοιόμορφο τρόπο σε διαφορετικές επικράτειες (με πιο χαρακτηριστικές αυτές των διαφορετικών ιστότοπων) αποτελεί ένδειξη επίδρασης των ρυθμίσεων πιο εύλογη, γιατί θα εξηγούσε τα αποτελέσματα που επιφέρουν οι ρυθμίσεις, ειδικά όταν ποικίλλουν, στο σύνολό τους. Θα πρέπει απλώς να δεχτούμε το αυτονόητο: ότι ναι μεν οι ρυθμίσεις αποσκοπούν στην εξάλειψη της ποικιλότητας, αλλά αυτό δεν αποκλείει διαφορετικές ρυθμίσεις να γίνονται πρόξενοι ποικιλότητας.

Άλλωστε, στην Ελλάδα, αυτή η κατάσταση διαμοιρασμένης ποικιλότητας είναι κάθε άλλο παρά ασυνήθιστη. Τα νεότερα χρόνια, όπως και παλαιότερα, η νεοελληνική ρυθμιστική (όπως και παλαιότερα η μεταρρυθμιστική) μεταγλώσσα χαρακτηρίζεται από μεταβλητότητα, δομείται γύρω από οδηγίες αντίθετες ή και αντιφατικές που περιλαμβάνονται σε ευρύτερα, διαφοροποιημένα ρεπερτόρια χρήσης, τα οποία με τη σειρά τους υπακούουν σε διαφορετικές ιδεολογίες και

¹¹ Εννοούμε τον όρο «γραμματική» με τη σημασία που αποδίδει η Poplack (2015: 317) στη φράση *underlying grammar of variability*. Οι πιο αποτελεσματικές ρυθμίσεις μοιάζει να είναι αυτές που προμοτάρουν μian ήδη εγκατεστημένη στη χρήση τάση. Οι Hinrichs, Szendrői και Bohmann (2015) δείχνουν ότι οι ρυθμίσεις είναι πιο επιτυχείς όταν ακολουθούν την τάση που ονομάζουν *colloquialization*. Η Poplack (2005: 317) τονίζει την προτεραιότητα που έχουν οι *tacit variable constraints* [...] over all other influences. Η κυριαρχία του θεματικού -ο- στα ελληνικά σύνθετα υπόκειται, θεωρούμε, σε μια «υποκείμενη γραμματική της μεταβλητότητας».

πολιτικές· βλ. Moschonas (2019). Ελπίζουμε η μελέτη μας να συμβάλει στην αποκατάσταση των ρυθμιστικών προσεγγίσεων στη γλώσσα ως πρακτικών που συνεισφέρουν στην ποικιλότητα, αντίθετα με ό,τι οι ίδιες πιστεύουν και επιδιώκουν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Πρωτογενείς Πηγές (χρονολογικά· τελευταία πρόσβαση: 8 Απριλίου 2022)

- lexilogia 2014: «coronavirus = κορονοϊός, κοροναϊός». (21/04/2014)[<https://www.lexilogia.gr/threads/coronavirus-κορονοϊός-κοροναϊός.14814/>, με συμπληρώσεις 10/12/2021].
- flash.gr 2020[=Κομνηνού, Ε.: αρχικά υπό το όνομα Κωνσταντοπούλου, Α.]: «Κορονοϊός ή κοροναϊός: Πώς γράφεται ο ιός που έχει προκαλέσει παγκόσμια ανησυχία». (22/01/2020)[<https://www.flash.gr/world/1569953/koronoios-i-koronaaios>].
- Σαραντάκος 2020: Ν. Σαραντάκος, «Κορονοϊός ή κοροναϊός;». (24/01/2020) [<https://sarantakos.wordpress.com/2020/01/24/coronavirus/>].
- Μπαμπινιώτης 2020: Γ. Μπαμπινιώτης, «Κινεζικός ιός με πρόβλημα και γλωσσικό!... κορωνΑϊός ή κορωνΟϊός ή κορωνιός; Και: κορώνα ή κορόνα;». (26/01/2020)[https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=796375910866391&id=100014819679993] = Γ. Μπαμπινιώτης (χ.χ.) «Κινεζικός ιός: κορωνΑϊός ή κορωνΟϊός ή κορωνιός;» [<https://www.babiniotis.gr/lexilogika/leksilogika-2/467-kinezikos-ios-koronaaios-i-koronoios-i-koronios>].
- newsbeast.gr 2020: «Ο Γιώργος Μπαμπινιώτης απαντά: ΚορωνΑϊός ή κορωνΟϊός ή κορωνιός;» (27/01/2020) [<https://www.newsbeast.gr/greece/arthro/5941128/o-giorgos-mpampiniotis-apanta-koronaaios-i-koronoios-i-koronios>].
- news247.gr 2020: «Κορονοϊός ή κοροναϊός; Ποιο είναι το σωστό τελικά» (28/01/2020)[<https://www.news247.gr/koinonia/koronoios-i-koronaaios-poio-einai-to-sosto-telika.7572513.html>].
- enikos.gr 2020: «Κορονοϊός, κορωνοϊός ή κοροναϊός; – “Μάχη” για την ορθογραφία» (30/01/2020)[<https://www.enikos.gr/society/koronoios-koronoios-i-koronaaios-machi-gia-tin-orthografia/1372223/>].
- in.gr 2020: «Κοροναϊός ή κορωνοϊός; -Τι απαντά ο Μπαμπινιώτης;» (30/01/2020) [<https://www.in.gr/2020/01/30/plus/perierga/koronaaios-koronaaios-ti-apanta-o-mpampiniotis/>].
- iefimerida.gr 2020: «Κοροναϊός ή κορονοϊός; Ή μήπως, τελικά, κορωνοϊός; – Ποια γραφή είναι προτιμότερη» (01/02/2020)[<https://www.iefimerida.gr/ellada/koronaaios-i-koronoios-i-mipos-telika-koronoios>].

- lifo.gr 30/01/2020: «Ο Μπαμπινιώτης εξηγεί γιατί είναι Κορωνοϊός κι όχι Κοροναϊός» <https://mikropragmata.lifo.gr/zoio-mpampiniotis-eksigei-giati-einai-koronoios-ki-ochi-koronaivos/>.
- gazzetta.gr 2020: «Ούτε κορωνοϊός, ούτε κοροναϊός: Ο Μπαμπινιώτης εξηγεί γιατί είναι κορωνοϊός» (30/01/2020) [<https://www.gazzetta.gr/plus/koinwnia/article/1440493/oyte-koronoios-oyte-koronaivos-o-mpampiniotis-exigei-giati-einai-koronoios-pic>].
- Σαραντάκος 2020: Ν. Σαραντάκος, «Ποιο από τα δυο είναι σωστό;» (06/02/2020) [<https://sarantakos.wordpress.com/2020/02/06/ert3/>].
- Κωνσταντινίδης 2020: Θ. Κωνσταντινίδης, «Επίκαιρο: κορωνοϊός, κοροναϊός, κορωνοϊός, κορωνοϊός ή κορωνιός;» (21/03/2020)[<https://efkozani.gr/επίκαιρο-κορωνοϊός-κοροναϊός-κορωνιός/>].
- Αναστασιάδη-Συμεωνίδη 06/04/2020: Ά. Αναστασιάδη-Συμεωνίδη, «Στα χρόνια της κοινωνικής απόστασης» [Online], [<https://filologos1962.blogspot.com/2020/04/blog-post.html?m=0>].
- Χαραλαμπίκης 2020: Χρ. Χαραλαμπίκης, «Κορωνοϊός και ηθικός πανικός». Χάρτης 16 (16/04/2020)[<https://www.hartismag.gr/hartis-16/klimakes/koronoios-kai-hoikos-panikos>].
- Katsogiannou, M. and Stefanidou, Z. (2020) *COVID-19: To Lexiko*. Athens: Kavvadia Crew. [<https://covid19.algolyis.com/glossary>].

Ιατρικά Κείμενα

- Bennett, Dolin & Blaser 2020: J. E. Bennett, R. Dolin, M. J. Blaser, *Λοιμώδη νοσήματα: Βασικές αρχές* (μτφρ. Ν. Σύψας, Δ. Κοφτερίδης, Π. Ιωάννου). Αθήνα: Παρισιάνου.
- Χατζηπαναγιώτου & Λεγάκης 2017: Σ. Χατζηπαναγιώτου, Ν. Λεγάκης, *Τα μικρόβια και ο άνθρωπος*. Αθήνα: Ιδιωτική.
- Γαρδίκας 2005: Κ. Γαρδίκας, *Ειδική νοσολογία*. Αθήνα: Παρισιάνου.
- Ελληνική Εταιρεία Λοιμώξεων - Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων 2015: Ελληνική Εταιρεία Λοιμώξεων - Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων, *Κατευθυντήριες Οδηγίες για τη Διάγνωση και τη Θεραπεία των Λοιμώξεων* [Online], [<https://www.openbook.gr/kateythyntiries-odigies-gia-ti-diagnosi-kai-ti-therapeia-ton-loimoxeon/>].
- Μιχαηλίδης & Βέζου-Μαγκούτη 2005: Γ. Μιχαηλίδης, Ν. Βέζου-Μαγκούτη, *Αγγλοελληνικό – Ελληνοαγγλικό Λεξικό των ιατρικών όρων*. Αθήνα: Κωνσταντάρας.
- Παπατσιόρος 2015: Β. Παπατσιόρος, *Ειδική παθολογία πεπτικού συστήματος του χοίρου* [Online], [<https://www.openbook.gr/eidiki-pathologia-peptikou-systimatos-tou-xoiron/>].

Δευτερεύουσα Βιβλιογραφία

- Anderwald 2016: L. Anderwald, *Language between Description and Prescription: Verbs and Verb Categories in Nineteenth-Century Grammars of English*. Oxford: Oxford University Press.
- Auer 2006: A. Auer, Precept and practice: The influence of prescriptivism on the English subjunctive. In C. Dalton-Puffer, N. Ritt, H. Schendl & D. Kastovsky (eds.), *Syntax, Style and Grammatical Norms: English from 1500–2000* (pp. 33–53). Frankfurt, Bern: Peter Lang.
- Auer 2009: A. Auer, *The Subjunctive in the Age of Prescriptivism: English and German Developments during the Eighteenth Century*. London: Palgrave Macmillan.
- De Smedt 2021: K. De Smedt, Contagious “corona” compounding by journalists in a CLARIN newspaper monitor corpus. In C. Navarretta & M. Eskevich (eds.) *Selected Papers from the CLARIN Annual Conference 2020* (pp. 83–92). Linköping Electronic Conference Proceedings 180 [Online], [https://ecp.ep.liu.se/index.php/clarin/article/view/10/10].
- Goutsos 2010: D. Goutsos, The Corpus of Greek Texts: A reference corpus for Modern Greek. *Corpora*, 5(1), 29–44.
- Hinrichs, Szmrecsanyi & Bohmann 2015: L. Hinrichs, B. Szmrecsanyi, A. Bohmann, Which-hunting and the Standard English relative clause. *Language*, 91(4), 806–836.
- Malory 2021: B. Malory, *Prescriptivism in action: Evaluating the production and reception of reviewer prescriptivism in Late Modern English* [PhD. Thesis]. U.K: Lancaster University.
- Μοσχονάς 2012: Σ. Α. Μοσχονάς, Η λογοκλοπή ως προϋπόθεση της δημοσιογραφίας. (δε)κατα, 29, 18–27.
- Moschonas 2019: S. A. Moschonas, From language standards to a Standard Language: The case of Modern Greek. *Diacronia*, 10 (A142), 1–44.
- Moschonas 2020: S. A. Moschonas, Correctives and language change. In S. Raineri, M. Sekali & A. Leroux (eds.), *Linguistic Correction/Correctness* (pp. 207–224). Paris: Presses Universitaires de Paris Nanterre.
- Moschonas 2022: S. A. Moschonas, Detecting prescriptivism’s effects on language change: The corpus-linguistic approach. In N. Lavidas & K. Nikiforidou (eds.) *Studying Language Change in the 21st Century: Theory and Methodologies* (pp. 315–357). Leiden: Brill.
- Moschonas, Mourlas & Paraskevas 2024: S. A. Moschonas, C. Mourlas, Th. Paraskevas, Prescriptivism and variation: The Greek word for ‘coronavirus’. In N. Yáñez-Bouza, M. E. Rodríguez-Gil & J. Pérez-Guerra (eds.), *New Horizons in Prescriptivism Research* (pp. 266–295). Bristol: Multilingual Matters.

- Moschonas & Paraskevas (forthcoming): S. A. Moschonas, Th. Paraskevas, 'Coronavirus' vs. 'COVID': Prescriptivism and Variation in the Greek News Media.
- Owen 2020: J. Owen, Practicing prescriptivism: How copyeditors treat prescriptive rules. In D. Chapman & J.D. Rawlins (eds.) *Language Prescription: Values, Ideologies and Identity* (pp. 292–306). Bristol: Multilingual Matters.
- Παπαναστασίου 2008: Γ. Παπαναστασίου, *Νεοελληνική ορθογραφία: Ιστορία, θεωρία, εφαρμογή*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.
- Percy 1997: C. Percy, Earlier editorial practice vs. later linguistic prescript: Some eighteenth-century illustrations. *English Language Notes*, 34(3), 23–39.
- Pillière 2018: L. Pillière, Imposing a norm: The invisible marks of copy editors. In L. Pillière, W. Andrieu, V. Kerfelec & D. Lewis (eds.), *Standardising English: Norms and Margins in the History of the English Language* (pp. 252–276). Cambridge: Cambridge University Press.
- Pillière 2020: L. Pillière, US copy-editors, style guides, and usage guides and their impact on British novels. In D. Chapman & J. D. Rawlins (eds.), *Language Prescription: Values, Ideologies and Identity* (pp. 264–291). Bristol: Multilingual Matters.
- Poplack 2015: S. Poplack, Norme prescriptive, norme communautaire et variation diaphasique: Les variations diasystématiques et leurs interdépendances dans les langues romanes. In K. Kragh & J. Lindschouw (eds.), *Actes du Colloque DIA II à Copenhague* (pp. 293–319). Strasbourg: Société de linguistique romane/ÉliPhi.
- Poplack et al. 2015: S. Poplack, L. G. Jarmasz, N. Dion, N. Rosen, Searching for standard French: The construction and mining of the *Recueil historique des grammaires du français*. *Journal of Historical Sociolinguistics*, 1(1), 13–55.
- Pullum 2009: G. K. Pullum, 50 Years of stupid grammar advice. *The Chronicle of Higher Education – The Chronicle Review*, 55(32), B15.
- Ράλλη 2007: Α. Ράλλη, *Η σύνθεση λέξεων: Διαγλωσσική μορφολογική προσέγγιση*. Athens: Πατάκης.
- Ralli 2013: A. Ralli, *Compounding in Modern Greek*. Dordrecht: Springer.
- Ράλλη 2022: Α. Ράλλη, *Μορφολογία* (Νέα, αναθεωρημένη έκδοση). Αθήνα: Πατάκης.
- Straaijer 2016: R. Straaijer, Attitudes to prescriptivism: An introduction. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 37(3), 233–242.
- Τριανταφυλλίδης κ.ά. 1941: Μ. Τριανταφυλλίδης κ.ά., *Νεοελληνική Γραμματική (της Δημοτικής)*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών.
- Yáñez-Bouza 2021: N. Yáñez-Bouza, Methodological approaches to the study of codification, prescription, and prescriptivism. *Studia Neophilologica* [Online], [doi.org/10.1080/00393274.2021.1934108].

Spiros A. Moschonas
National and Kapodistrian University of Athens,
Department of Communication and Media Studies

Thodoris Paraskevas
National and Kapodistrian University of Athens,
Department of Communication and Media Studies

Costas Mourlas
National and Kapodistrian University of Athens,
Department of Communication and Media Studies

DESCRIPTION, PRESCRIPTION
AND THE GREEK VARIANTS OF THE TERM ‘CORONAVIRUS’

Summary

With the advent of the COVID-19 pandemic, several metalinguistic texts raised the issue: which form of the Greek loanword for ‘coronavirus’ is the “correct” one. We have consulted 74 metalinguistic texts on this issue, all published online over the period Jan. 22 – April 3, 2020. Three variants have been prescribed: κορονοϊός, κορωνοϊός, κοροναϊός, while κορωνοαϊός and κορονιός were also thought to be possible.

We have traced the use of all the possible variants in multiple monitor corpora consisting mainly of texts published in news websites, mined with web scraping techniques and analyzed using NLP libraries in a Python programming environment. Monitor corpora allow the study of prescriptivism in real time, providing valuable insights into its workings. Phase 1 of our corpus (May 2013 and April-May 2014) consists of texts drawn from 6 news websites; the references during this period are to other corona viruses such as MERS-CoV and SARS-CoV; variation during this phase has been unattended by prescriptivists. Phase 2 (December 2019 - April 2020) consists of texts drawn from the same 6 news websites; finally, Phase 3 consists of texts drawn from a much larger corpus of 18 websites at a later period of time (May 26 – June 1, 2020). We have also consulted several medical works that deal with coronaviruses and analyzed two Phase 3 corpora of tweets and of radio broadcasts.

Our analysis shows: α. Considerable shifts in usage between Phase 1 and Phase 2, which could be attributed to the influence of prescriptivism. β. Phase 2 and Phase 3 variation is increasingly compartmentalized (consistent use ranging from 68.18% to 88.84% in Phase 2 and from 73.76% to 98.44% in Phase 3). γ. The variants with ‘thematic’ -o- are preferred over variants with -a- (87.91% vs. 12.07% respectively, in Phase 3). The thematic -o- prevails in tweets (93.41%) and in radio broadcasts (100%).

Keywords: Standardization, Prescriptivism, Corpus linguistics, Sociolinguistics, ‘Coronavirus’